

господарювання, створенню відповідних умов розвитку та зміцненню конкурентоспроможності малого підприємництва на національному та світовому ринку.

Література:

1. Joseph Picard. Small business aid bill stalls in Senate // International business Times. URL: <http://www.ibtimes.com/articles/senate-small-business-banks.htm>.

2. Васильєва Л. М. Розвиток малого підприємництва в зарубіжних країнах. *Держава та регіони*. 2016. №7. С. 56 – 60.

3. Давідов М. В. Шляхи організаційно-фінансового забезпечення інноваційного процесу на підприємствах України. *Актуальні проблеми економіки*. 2016. №4(82). С. 130 – 134.

Стащук Олена Володимирівна

К.е.н., доцент кафедри фінансів і кредиту

Східноєвропейського національного університету ім. Л. Українки

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ТРАКТУВАННЯ ПОНЯТТЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВ

Динамічне ринкове середовище, в якому здійснюють свою фінансово-господарську діяльність акціонерні товариства (АТ), передбачає наявність зовнішніх та внутрішніх чинників, що можуть спричинити негативний вплив на ефективність фінансово-господарської діяльності АТ у вигляді їх збитковості, несинхронності грошових потоків, зниження рівня самофінансування, рівня їх платоспроможності та ліквідності. В таких умовах зростає необхідність теоретичних та практичних розробок щодо визначення механізму фінансової безпеки АТ як однієї з найбільш поширених форм господарювання не лише в Україні, а й у світі.

Своєчасне виявлення негативних факторів та мінімізація їх впливу на фінансову діяльність АТ є елементом забезпечення їх фінансової безпеки. Критичний аналіз літератури вказує на відсутність єдиних підходів до виокремлення особливостей та ідентифікації сутності фінансової безпеки суб'єктів підприємницької діяльності. З огляду на вище зазначене, метою даного дослідження є систематизація підходів до трактування поняття фінансової безпеки підприємств та на їх основі, з врахуванням особливостей функціонування АТ, виокремлення типових характеристик їх фінансової безпеки.

Усі вітчизняні та зарубіжні дослідження щодо фінансової безпеки суб'єктів господарювання дозволяють нам систематизувати такі підходи до інтерпретації її сутності стосовно АТ:

1) Фінансова безпека підприємства як захищеність від зовнішніх та внутрішніх загроз. Відповідно до такого підходу дослідники під поняттям фінансової безпеки окремих суб'єктів підприємництва розуміють їх стійкість до внутрішніх та зовнішніх, існуючих або потенційних небезпек (загроз). Колектив авторів під керівництвом В. Гапоненка під загрозою розуміють такий розвиток подій, внаслідок яких зростає можливість або виникає ймовірність порушення функціонування суб'єкта підприємницької діяльності та заподіяння збитків [1, с. 112]. Таких аспектів фінансової безпеки суб'єктів господарювання дотримуються В. Куцик, А. Бартиш, К. Горячева, Р. Папєхін, М. Мікуліна, Н. Кравчук, А. Чупіс та інші. Позитивною рисою у даному підході вважаємо комплексне врахування як зовнішніх небезпек підприємства, так і внутрішніх. Проте, в умовах динамічного ринкового середовища захистити АТ від загроз у повному обсязі неможливо, тому захищеність АТ від впливу зовнішніх та внутрішніх чинників повинна бути, насамперед, зосереджена на своєчасному виявленні та мінімізації негативного впливу чинників. На наш погляд, стан захищеності АТ від зовнішніх та внутрішніх загроз буде також проявлятися у випадку, якщо після настання негативного впливу подій суб'єкт господарювання зможе відновити свою фінансово-господарську діяльність в обсязі, не меншому, ніж до виникнення небажаної для нього ситуації.

2) Фінансова безпека підприємства як стан його фінансової стійкості та система кількісних та якісних індикаторів оцінювання фінансового стану підприємства. Подібних тверджень дотримуються Т. Кузенко, І. Бланк, В. Богомолів, В. Мунтіян, Л. Мартюшева, О. Судакова, О. Ареф'єва, В. Каркавчук, В. Богомолів, В. Шелест та інші. Представники такого підходу стверджують, що АТ має достатній рівень фінансової безпеки, якщо воно має такі ознаки фінансової стійкості: прибутковість, достатній рівень ліквідності, платоспроможність, високий рівень ділової активності, позитивна динаміка валюти балансу, нерозподіленого прибутку та власного капіталу тощо. На наш погляд, для АТ варто виокремити наступні індикатори: дивідендний дохід на одну просту акцію, рентабельність акцій, динаміка балансової вартості акцій, цінність акції тощо. Вважаємо, що у даному підході варто визначити результативним показником індикатор максимізації ринкової вартості АТ.

Таке твердження впливає із того, що ринкова вартість АТ безпосередньо залежить від фінансового стану суб'єкта підприємництва, рівня дивідендних виплат, показників рентабельності, ліквідності, платоспроможності тощо. Проте, існуючі підходи пропонують нам застосування кількісних параметрів діяльності суб'єктів підприємництва з метою оцінки рівня їх фінансової безпеки. На наше переконання, акціонерна форма господарювання має також і якісні параметри фінансової безпеки, зокрема до них ми відносимо зростання рівня кредитоспроможності, зростання рівня інвестиційної привабливості, зростання іміджу суб'єкта підприємництва, використання інноваційних форм платежів, відповідність термінів кредитування із напрямками вкладення фінансових ресурсів, використання якісних методик раннього попередження банкрутства тощо. З огляду на вище зазначене, пропонуємо в межах зазначеного підходу виокремити також підхід, відповідно до якого фінансова безпека АТ може відображатися також як система якісних індикаторів його функціонування.

3) Фінансова безпека підприємства як досягнення стану найбільш ефективного використання своїх фінансових ресурсів. Представники зазначеного підходу (О. Ареф'єва, Г. Вечканов, О. Кириченко, В. Мунтіян, Н. Реверчук та інші науковці та практики) стверджують, що АТ має достатній рівень фінансової безпеки, якщо його фінансові або корпоративні ресурси приносять максимальний ефект та забезпечують стійке зростання АТ. Варто погодитися із тим, що ефективність використання фінансових ресурсів класично передбачає позитивну динаміку показників рентабельності власного капіталу, рентабельності активів, ефективності грошових потоків, рентабельності інвестицій, фондоддачі тощо. Проте, на наш погляд, ефективність використання власних фінансових ресурсів АТ не можна зводити до окремих кількісних показників прибутковості. Оскільки ефективність фінансово-господарської діяльності АТ вимагає безперервного залучення фінансових ресурсів, то вважаємо, що в межах даного підходу доцільно виокремити такий критерій оцінки фінансової безпеки АТ, як мінімізація витрат (вартості) на формування фінансових ресурсів суб'єкта підприємництва. Такі витрати є трансакційними витратами капіталу АТ, а їх мінімізація призводить до зростання ефективності використання власного капіталу акціонерного товариства і, як наслідок, до зростання ринкової вартості підприємства та зниження в динаміці його середньозваженої вартості капіталу.

4) Фінансова безпека підприємства як узгодження та захист фінансових інтересів суб'єктів господарювання. Виокремлення критерію захисту фінансових інтересів як індикатора фінансової безпеки підприємств можна знайти у працях таких вчених, як: З. Варналій, Є. Радзіна, О. Барановський, практики аналітичного центру «Mabico», а також у Концепції фінансової безпеки України. Зокрема, О. Барановський зазначає, що фінансова безпека підприємства – це захищеність фінансових інтересів суб'єктів господарювання на всіх рівнях фінансових відносин, забезпеченість домашніх господарств, підприємств, організацій та установ фінансовими ресурсами, достатніми для задоволення їхніх потреб і виконання фінансових зобов'язань [2, с. 20]. Важливим є і той факт, що саме критерій захищеності фінансових інтересів є індикатором фінансової безпеки підприємницьких структур відповідно до Концепції фінансової безпеки України [3]. Фінансовий інтерес, відповідно до такого підходу, трактується як кооперація суб'єктів підприємницької діяльності із контрагентами зовнішнього фінансового середовища, внаслідок якої підприємство отримує ефект у вигляді прибутку. Як бачимо, можна відзначити кілька суперечливих аспектів щодо такого трактування фінансової безпеки. В першу чергу, науковцями не деталізовано які саме протиріччя можуть впливати на стан узгодженості фінансових інтересів підприємств. По-друге, у такому підході враховано лише контрагентів зовнішнього середовища, у той час, як фінансова діяльність суб'єктів підприємництва здійснює також і внутрішні фінансові відносини, наприклад, з приводу розподілу валових доходів або чистого прибутку.

Отже, можемо стверджувати, що захист фінансових інтересів на рівні АТ повинен стосуватися також безпеки їх операцій на фондовому ринку, безпеки операцій із фінансовими інвестиціями, а також критерієм фінансової безпеки АТ має бути не лише захищеність, але й узгодженість фінансових інтересів їх власників, акціонерів, кредиторів, інвесторів, персоналу, фінансових менеджерів та інших суб'єктів.

Узагальнюючи вище зазначені підходи, можемо стверджувати, що фінансова безпека АТ є багатогранним поняттям, яке:

— відображає здатність АТ здійснювати фінансову діяльність у стратегічних періодах;

— функціонує в умовах динамічного середовища, що передбачає вплив зовнішніх та внутрішніх релевантних чинників фінансової діяльності АТ;

— має на меті захист фінансових інтересів АТ, що повинні відповідати фінансовим цілям діяльності таких підприємств;

— забезпечує стан фінансової стійкості та фінансової рівноваги АТ внаслідок максимально ефективного використання фінансових та інших корпоративних ресурсів в умовах впливу чинників часу, ризику та ліквідності.

Література:

1. Гапоненко В. Ф. Экономическая безопасность предприятия: подходы и принципы / В.Ф. Гапоненко, А.А. Безпалько, А.С. Власков. М. : Изд-во "Ось-89", 2006. 208 с.

2. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізм забезпечення) : монографія / О.І.Барановський. К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2004. 759 с.

3. Концепція фінансової безпеки України. URL: www.ufin.com.ua/konceptcia/008.doc.

Ткачук Наталія Миколаївна

*К.е.н., доцент кафедри менеджменту, фінансів,
банківської справи і страхування
Хмельницького університету управління та права*

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ВИЗНАЧЕННЯ ТЕОРЕТИЧНОЇ І СУТНОСТІ ТЕОРІЙ ГРОШЕЙ

Розвиток в Україні ринкових відносин зумовив підвищення ролі грошей в різних галузях економіки, а також перебудову кредитно-грошових відносин. Це стосується насамперед розвитку грошової системи і грошового обігу, кредитної та валютної систем. Економіка нашої держави пройшла всі етапи реформування грошової системи, послідовного переходу до постійної грошової одиниці - гривні. Розроблено досить ефективну грошову систему – державну систему регулювання грошового обігу, інфляції. Вдається уникнути емісії грошей і збалансувати грошову й товарну масу. Незважаючи на це, гроші є однією з головних категорій ринкової економіки, які, подібно до судинної системи, пронизують усі економічні відносини в суспільстві. В той же час, немає іншої такої економічної категорії, яка б досліджувалась з такою